

Het verweer van prof. dr. Hans Renders

inhoudsopgave

(tekst in blauw is aanklikbaar)

[Tijdens de hoorzitting](#)
[Als er al heel veel bekend is...](#)
[Meer rookgordijnen van prof. dr. Renders](#)
[De niet geraadpleegde relevante literatuur](#)
[Renders' mysterieuze e-mail](#)

Bijlage bij de [De zaak Ad van Liempt](#)

© samenstelling Bart FM Droog, 25 januari 2020

[Droog Magazine](#), 2020

Tijdens de hoorzitting

Tijdens de hoorzitting d.d. 15 november 2019 deed de heer Renders de volgende uitspraken, die in geparafraseerde vorm door de CWI werd genotuleerd:

“De heer Renders wil graag opmerken dat voor een biografie geldt dat een groot deel een representatie is van wat er al aan literatuur is. **Er zal nooit een wetenschappelijke standaard zijn voor hoe een biografie eruit moet zien. (...)**”¹

Nu heeft de heer Renders in 2018 met Nigel Hamilton het boek *Het ABC van de Biografie* uitgebracht. Daarin formuleren de auteurs voorwaarden waaraan een wetenschappelijk verantwoorde biografie dient te voldoen. In het hoofdstuk 'T van Theorie' schrijven ze:

“Het is dan ook beter om in plaats van een 'wetenschappelijke biografie' te spreken over een 'wetenschappelijk verantwoorde biografie'. Zolang een biograaf een wetenschappelijke onderzoekshouding aanneemt, en daarbij deugdelijk omgaat met zijn bronnen, kan zijn werk academisch verantwoord zijn.”²

Prof. dr. Meindert Fennema over dit boek, *NRC*, 10 januari 2020:

(...) Onder de E van Ethiek trekken Renders en Hamilton van leer tegen biografieën met geen of gebrekkige bronvermelding: ‘Een slecht geheugen zorgt voor een goed geweten,’ schrijven ze over plagiërende biografen die ‘vergeten’ te verwijzen naar eerder onderzoek. (...) Als echte academici stellen Renders en Hamilton tal van eisen aan de verwerking van het bronnenmateriaal en aan de methode van onderzoek. Zij slaan piketpalen om een wetenschappelijk verantwoorde biografie af te bakenen van de journalistiek en van de fictie.”³

Dit komt overeen met wat dr. Jan Gielkens opmerkte over *Het ABC van de Biografie*:

“Hans Renders is hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen en

1 Bijlage 5.1. Gespreksverslag hoorzitting CWI, 15-1102019. Blz. 11.

2 Hans Renders en Nigel Hamilton. *Het ABC van de Biografie*. AUP, [Amsterdam], [2018]. Geraadpleegd is de Kobo e-bookversie, zonder vaste paginanummers, maar wel met vaste hoofdstukken.

3 Prof. dr. Meindert Fennema. Een biograaf moet vooral meeleven. *NRC Handelsblad*, Rotterdam, 10-01-2020. <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/01/10/een-biograaf-moet-vooral-meeleven-a3986332>

directeur van het Biografie-Instituut aldaar, maar hij heeft ook een maandelijks boekenrubriek in *Met het Oog op Morgen*. Renders weet vanzelfsprekend het een en ander over biografieën, en hij publiceert er dan ook veel over, onder andere verleden jaar, samen met de Brits-Amerikaanse biograaf Nigel Hamilton, *Het ABC van de biografie* (Amsterdam University Press). In 26 hoofdstukken over termen die met de letters A t/m Z beginnen worden aspecten van de biografie aan de orde gesteld.

Ik heb het boek met veel plezier gelezen. Een paar lemma's die ik met instemming las waren de E van Ethiek, de F van Feiten en de J van Journalistiek. Als ik die drie lemma's even combineer is de kort samengevatte boodschap van dit boek dat een biografie van welke aard dan ook alleen gebaseerd kan zijn op harde feiten, dat die feiten eerlijk en controleerbaar moeten worden gepresenteerd en dat die combinatie van eisen erg overeenkomt met de eisen die aan de journalistiek gesteld moeten worden. En dat is ook niet zo vreemd, omdat biografieën, net als journalistieke teksten, per definitie alleen bruikbaar en waardevol zijn als ze ook leesbaar en toegankelijk zijn.

'Dit boek,' zegt het achterplat van *Het ABC van de biografie*, 'zal iedereen fascineren die geïnteresseerd is in de wijze waarop de levens van echte personen door biografen wordt benaderd. Het vormt een belangrijke aanvulling op de theorie van de biografie, een groeiende wetenschappelijke discipline, en een belangrijk werk voor studenten van talen en (cultuur) geschiedenis [sic]. Een natuurlijk voor biografen, om hen te behoeden voor misstappen.' Maar dit boek was dus niet aan Van Liempt besteed. En zijn promotor Renders vond dat geen probleem."⁴

Nu zijn opinies van derden over een bepaald boek mogelijk interessant, maar kunnen niet doorslaggevend zijn. Dus kocht ik na de hoorzitting zelf *Het ABC van de Biografie*. Na bestudering ervan kon ik niet anders dan de observaties van prof. dr. Fennema en dr. Gielkens onderschrijven.

Wat betekent dat prof. dr. Renders tijdens de hoorzitting uitspraken deed die radicaal in tegenspraak zijn met wat hij en zijn co-auteur in het *ABC van de Biografie* stellen.

Aangezien Renders de enige biografiespecialist was in het gezelschap dat aan-

4 Dr. Jan Gielkens. Groningse puinhoop: het geval-Van Liempt (2) Jangielkens.blogspot.com, 18-11-2019. http://jangielkens.blogspot.com/2019/11/groningsepuinhoop-het-geval-van-liempt_18.html .

wezig was bij de hoorzitting, hechtte de Groninger CWI veel waarde aan de woorden van de heer Renders. *Te veel waarde* – had deze commissie de moeite genomen om zelf Renders' studie over biografieën te raadplegen, dan zou er naar mijn stellige overtuigen beslist anders zijn geadviseerd en (aanvankelijk) geoordeeld.

Ik wil het LOWI dan ook met klem adviseren óf Renders' *ABC* te consulteren, of bijlage 5.5 te lezen. In die bijlage staan de voor dit onderzoek relevante passages uit dat werk verzameld.

Na lezing van het boek of mijn bloemlezing eruit, kan men niets anders dan concluderen dat de heer Renders tijdens de hoorzitting (en ook daarbuiten, waarover later meer) niets dan een rookgordijn gecreëerd heeft.

Als er al heel veel bekend is...

Tijdens de hoorzitting beweerde de heer Renders ook het volgende.

“De heer Renders wil graag opmerken dat voor een biografie geldt dat een groot deel een representatie is van wat er al aan literatuur is. (...) **Zo is het niet nodig om een stand van zaken te geven als er al heel veel bekend is over het onderwerp van de biografie.**”⁵

Maar was er al veel geschreven over Gemmeker? Volgens de Koninklijke Bibliotheekcatalogus niet:

The screenshot shows a web browser window with the URL `opc4.kb.nl/DB=1/CMD?ACT=SRCHA&IKT=1016&SRT=YOP&TRM...`. The search interface includes a search bar with the text 'gemmecker', a 'zoeken' button, and a 'minder' link. Below the search bar, there are tabs for 'titellijst', 'titelgegevens', 'zoekgeschiedenis', and 'Toelichting Trefwoorden'. The 'resultaten' tab is active, showing 7 search results for 'gemmecker'. On the left side, there is a sidebar with 'hints | filter' and a list of terms under 'persoonsnaam' and 'trefwoord'. The search results are as follows:

titellijst	titelgegevens	zoekgeschiedenis	Toelichting Trefwoorden	1
resultaten zoeken [en] (alle woorden) gemmeker 7 treffers				
hints filter				
persoonsnaam				
Gemmecker, Albert Konrad Zee, Nanda				
trefwoord				
kamp				
deportatie				
westerbork				
deportation				
camp				
doorgangskampen				
internment				
oorlogsmisdadigers				
interneringskampen				
gypsies				
alle woorden				
gemmecker				
gemmecke				
deportation				
detained				
gedetineerd				
deportatie				

1. **Gemmecker : commandant van Kamp Westerbork**
Liempt, Ad van / Balans / [2019] / 2019
2. **De bewakers van Westerbork**
Riet, Frank van / Boom / [2016] / 2016
3. **Albert Konrad Gemmeker : commandant van Westerbork**
Bergen, Lotte / Aspekt / cop. 2013
4. **Westerbork : het doorgangskamp en zijn commandant**
Zee, Nanda van der / [Heruitg.] / Aspekt / 2006
5. **De trein**
Zee, Nanda van der / Aspekt / 2003
6. **My visit to the camp Westerbork, and interview with ex-commander Gemmecke detained in the criminal prison in Assen in 1948**
Frankenhuis, M. / Van Stockum / 1948
7. **Mijn bezoek aan het kamp Westerbork en vraaggesprek met zijn commandant Gemmecke, gedetineerd in de strafgevangenis te Assen in 1948**
Frankenhuis, M. / Van Stockum / 1948

gemmecker [21]

Screenshot KB Catalogus, 13-01-2020

Oftewel: de opmerking kan gezien worden als rookgordijn.

⁵ Bijlage 5.1. Gespreksverslag hoorzitting CWI, 15-1102019. Blz. 11.

Nu beriep de heer Van Liempt zich in zijn verweerschrift⁶ op het KNAW-briefadvies *Correct Citeren* uit 2014⁷, specifiek met een beroep op een fragment eruit: dat er 'grote verschillen zijn in publicatieculturen'. De RuG-CWI haalde dit KNAW-advies aan in haar eigen advies (tekst in vet door Droog):

"Wanneer men voortbouwt op het werk van anderen is hergebruik met bronvermelding onmiskenbaar de gouden standaard. Dat wil niet zeggen dat met het stellen van de regel 'geef bronvermelding' de grenzen van goed en fout eenduidig vastliggen en alle mogelijke problemen zijn geadresseerd. Citeren is namelijk een selectief proces. **Idealiter verwijst een publicatie naar alle voor die publicatie relevante bronnen.** Dat is praktisch echter niet haalbaar - er moet altijd een grens getrokken worden. **De uiteindelijke keuze zal in de eerste plaats berusten op wetenschappelijke gronden** (belang, precisie, oorspronkelijkheid, recentheid), soms ook op strategische gronden (tijdschrift met een hoge impact, samenwerkingspartners), of op toeval (net ontvangen, net hervonden), en **soms op twijfelachtige bedoelingen** (overcitatie van bevriende auteurs, ondercitatie van concurrenten). **Daardoor kunnen zelfs bij expliciet als zodanig gepresenteerde citaten en citaties met adequate bronvermelding integriteitsproblemen ontstaan of door anderen worden ervaren."**⁸

De CWI merkt vervolgens op:

"Ook wordt uit het Briefadvies duidelijk dat er grote verschillen zijn in publicatiecultuur tussen wetenschapsgebieden. Hergebruik (dus het opnieuw gebruiken van reeds gepubliceerd materiaal) zonder een complete bronvermelding van alle bronnen (oorspronkelijke en latere) is blijkens de geformuleerde begrenzings van het Briefadvies in sommige wetenschapsgebieden gebruikelijker dan in andere. De commissie heeft tijdens de hoorzitting en op basis van ambtshalve onderzoek vastgesteld dat er geen eenduidige wijze is waarop in het specifieke genre van biografisch historisch onderzoek aan bronvermelding moet worden gedaan."⁹

Als de CWI de moeite had genomen om *ambtshalve* het *ABC van de Biografie* te raadplegen, dan had ze mijn inziens beslist anders geadviseerd.

6 Bijlage 5.8. Verweerschrift Ad van Liempt, 25-10-2019. Blz. 5.

7 Correct citeren. Briefadvies KNAW, 2014. <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/correct-citeren>

8 Citaat uit RuG-CWI advies, blz. 13.

9 Ibidem, blz 13-14.

Meer rookgordijnen van prof. dr. Renders

De CWI notuleerde ook dit:

“De heer Renders wil graag aanvullen dat er een verschil is tussen een biografie en een bronnencommentaar. Hij geeft aan dat hij zijn promovendi altijd aanraadt om bronnen in de noten te vermelden. Als biograaf heb je je eigen perspectief en het zou vreemd zijn om te eisen dat je als biograaf al het werk dat eerder is verschenen moet becommentariëren. De heer Renders voegt daaraan toe dat, wanneer de heer Broersma het onfatsoenlijk vindt dat zijn werk niet in de tekst wordt benoemd, dit de promotores aan te rekenen is, maar dat de gekozen werkwijze naar zijn mening dus niet ongebruikelijk is.”¹⁰

De CWI stelde evenwel vast dat de heer Van Liempt op tal van plaatsen zijn proefschrift niet van adequate bronvermeldingen had voorzien. Dát is *en* Van Liempt aan te rekenen *en* zijn promotores. Deze hadden *moeten* ingrijpen bij de ontbrekende noten.

Ook hadden ze de promovendus erop *moeten* wijzen dat krachtens het promotiereglement van de RuG een proefschrift een inleiding en een wetenschappelijke beschouwing dient te bevatten.¹¹ In deze wetenschappelijke beschouwing verwacht je op z'n minst een bronnencommentaar. Een bronnencommentaar dat in deze hele dissertatie ontbreekt.

10 Bijlage 5.1. Gespreksverslag hoorzitting CWI, 15-1102019. Blz. 8.

11 Artikel 4.4. Inhoud proefschrift. Promotiereglement Rijksuniversiteit Groningen 2018. Blz. 15.
<https://www.rug.nl/about-us/organization/rules-and-regulations/onderzoek/promotiereglement-18.pdf>

De niet geraadpleegde relevante literatuur

Uit het gespreksverslag van de hoorzitting:

“De heer Renders is het eens met de heer Droog dat de meest recente Hitler-biografie een goed boek is, maar dat wat hij daar zo goed aan vindt is dat er in een paar pagina’s een aantal titels en uitgangspunten worden benoemd, maar geen volledige stand van zaken wordt gegeven.”¹²

Renders zei dit, naar aanleiding van mijn klacht over de niet geraadpleegde relevante literatuur.¹³ Immers, in het promotiereglementen van de RuG (zowel de versie 2013 als 2018 staat:

“Bij een proefschrift of een ander wetenschappelijk werk wordt ervan uitgegaan dat de onderzoeker bij het afsluiten van het werkstuk alle relevante tot dan toe redelijkerwijs bekend zijnde gegevens heeft verwerkt”¹⁴

De aangehaalde Hitler biografie is die van Volker Ullrich, verschenen september 2018. Voor wie het niet weet: de heer Adolf Hitler was de uiteindelijke chef van Gemmeker, en als zodanig eindverantwoordelijk voor alle misdaad begaan uit naam van het nazi-regime. Maar dit terzijde.

Ullrich benoemt in zijn biografie de belangrijkste boeken waarin de vraag: 'wat wisten de Duitsers (uit alle lagen van de bevolking) van de Jodenvervolgingen?' uitvoerig behandeld en beantwoord wordt.

Renders creëert hier een nieuw rookgordijn door te stellen dat Ullrich 'geen volledige stand van zaken' geeft. Natuurlijk doet Ullrich dat niet: hij noemt de meest relevante studies op dit gebied. Noch die werken noch de Hitlerbiografie van Ullrich worden ook maar benoemd in Van Liempts dissertatie, die draait om twee vragen: Wat voor mens was Gemmeker? Wat wist hij van het lot der gedeporteerde Joden?

Geen van beide vragen weet Van Liempt te beantwoorden. Als hij de Hitler-biografie van Ullrich gelezen had, dan had hij op zijn minst de tweede vraag

12 Bijlage 5.1. Gespreksverslag hoorzitting CWI, 15-1102019. Blz. 11.

13 Bijlage 11.10. Blz. 3-4.

14 Hoofdstuk 4. Toelichting bij Artikel 4.4 en 4.5. Promotiereglement RuG 2014. Blz. 38.

<https://www.rug.nl/about-us/organization/rules-and-regulations/onderzoek/promotiereglement-14.pdf>

Hoofdstuk 4. Toelichting bij Artikel 4.4 en 4.5. Promotiereglement RuG 2018. Blz. 37

<https://www.rug.nl/about-us/organization/rules-and-regulations/onderzoek/promotiereglement-18.pdf>

kunnen beantwoorden.

Ullrich zal ongetwijfeld voor iedere studie met wetenschappelijke argumenten kunnen aantonen waarom hij deze studie juist wel of juist niet heeft genoemd. Dat is de kern, en niet of alle studies al dan niet vermeld staan. Met andere woorden, het alleen vermelden van 'de meest relevante studies' is geen enkel probleem, zolang het op een wetenschappelijk verantwoorde wijze is gedaan.

Van promotor Render, biografiespecialist, had verwacht mogen worden dat hij zijn promovendus op die zeer relevante Hitlerbiografie gewezen had. Dat hij dit niet gedaan heeft en deze nalatigheid achteraf met een rookgordijn probeert te verhullen kan gezien worden als schending van de wetenschappelijke integriteit punt 8:

wangedrag van collega's toelaten en verheimelijken

Een onderzoeker of bestuurder heeft een zorgplicht ten aanzien van de wetenschap als geheel en in het bijzonder ten aanzien van de onderzoekers in zijn directe omgeving.¹⁵

Renders' mysterieuze e-mail

De heer Renders heeft gedurende het CWI-onderzoek tweemaal beweerd dat nog vóór dat bekend werd dat de heer Van Liempt aan een proefschrift werkte, hij e-mails ontving met beschuldigingen over Van Liempt. De eerste maal was dat in de Groninger Universiteitskrant, 5 november 2019:

“Ik kreeg al een half jaar voor Van Liempts promotie mails met beschuldigingen en toen was er nog geen letter gepubliceerd.”¹⁶

Van Liempt promoveerde op 9 mei 2019. Zes maanden vóór die datum brengt ons op 9 december 2018. Nu verscheen het eerste bericht over de aanstaande promotie pas op 12 januari 2019 in de media, en wel in het *Dagblad van het Noorden*.¹⁷

15 Regeling Bescherming Wetenschappelijke Integriteit RuG, 2012. Blz 8.

<https://www.rug.nl/about-us/organization/rules-and-regulations/algemeen/gedragscodes-nederlandse-universiteiten/wetenschappelijke-integriteit-12.pdf>

16 Hans Renders, in interview door Christien Boomsma. Begeleiders van Liempt nu ook onder vuur. *Ukrant*, Groningen, 05-11-2019.

<https://www.ukrant.nl/rug-begeleiders-van-liempt-nu-ook-onder-vuur/>

17 Leonie Sinnema. De koning van Kamp Westerbork. *Dagblad van het Noorden*, Groningen, 12-01-2019.

<https://www.dvhn.nl/drenthe/Ad-van-Liempt-verdiept-zich-in-onaangenaam-mens-Gemmeke-de-koning-van-kamp-Westerbork-24049540.html>

Dat weerhield de heer Renders er niet van om tijdens de hoorzitting zoiets als het volgende te claimen:

“De heer Renders wil tevens wat zeggen over hoe persoonlijk deze zaak is. Hij refereert aan een mail die hij op 4 januari 2019 ontvangen heeft waarin stond dat het proefschrift van de heer Van Liempt, dat pas op 9 mei 2019 werd verdedigd, volledig op plagiaat gestoeld is.”¹⁸

Ik merkte toen zoiets als dit op (helaas is het gespreksverslag van de hoorzitting door de CWI in geparafraseerde vorm gegoten)

“De heer Droog antwoordt dat hij dit verwonderlijk vindt, aangezien het nieuws over deze promotie pas op 12 januari 2019 in het Dagblad van het Noorden verschenen is. Gevraagd wordt of de heer Renders deze mail ook aan de Commissie zou kunnen tonen.”¹⁹

Waarop deze twee antwoorden volgen:

“De heer Renders antwoordt dat hij dit zeker kan, als de Commissie dat zou wensen.

De voorzitter zegt dat dit zou mogen, maar dat de Commissie hier eigenlijk weinig mee kan. De Commissie focust zich op het proefschrift en de criteria van wetenschappelijke integriteit. Het probleem is nu dat deze criteria niet volledig duidelijk zijn.”²⁰

De stelligheid waarmee de heer Renders uitlatingen deed over een e-mail d.d. 4 januari 2019, met beschuldigingen over plagiaat in een proefschrift waar eerst een week later over bericht wordt, zie ik als directe schending van de Gedragscode en schending van de wetenschappelijke integriteit. De uitlatingen werden gedaan tijdens de procedure, zelfs gedurende de hoorzitting.

Ik vind het dan ook onvoorstelbaar dat de CWI deze mysterieuze mail niet heeft opgevraagd.

De verdediging van de heer Renders bestond hoofdzakelijk uit het creëren van rookgordijnen. Rookgordijnen die mijn inziens de Groninger CWI had *kunnen* en *moeten* voorzien.

18 Bijlage 5.1. Gespreksverslag hoorzitting CWI, 15-1102019. Blz. 11.

19 Ibidem.

20 Ibidem